

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् र अन्तराष्ट्रिय धान अनुसन्धान प्रतिष्ठान बीच परियोजना सहकार्य

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) र अन्तराष्ट्रिय धान अनुसन्धान प्रतिष्ठान (IRRI) बीच Hybrid Rice Technology transfer परियोजनामा सहकार्य गर्ने मिति २०७८ साल श्रावण १३ गते सहमती भयो । उक्त कार्यक्रममा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्का कार्यकारी निर्देशक डा. दीपक भण्डारी ज्यूले हस्ताक्षर गर्नु भयो । उक्त कार्यक्रम कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव डा. योगेन्द्र कुमार कार्की ज्यूको समुपस्थितिमा सम्पन्न भएको थियो । सो कार्यक्रममा अन्तराष्ट्रिय धान अनुसन्धान प्रतिष्ठानका नेपाल प्रतिनिधि डा. कृष्ण देव जोशी ज्यूले यो परियोजनाले नेपालमै रहेका रैथाने जंगली जातको पहिचान र उपयोगबाट बर्णशंकर जातको विकास गरी नेपाललाई धानमा आत्मनिर्भर बनाउन योगदान पुर्याउने कुरा बताउनु भएको थियो । कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव डा. योगेन्द्र कुमार कार्कीज्यूले यो परियोजनाबाट नेपालका तराई पहाड र उच्च पहाडका कृषकहरूको उत्पादकत्व बृद्धिसंगै नेपालमा खाद्यान्नको आयात घटाउन कोशेदुङ्गा सावित हुने कुरामा जेड दिनु भयो । नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्का कार्यकारी निर्देशक डा. दीपक भण्डारीले नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) र अन्तराष्ट्रिय धान अनुसन्धान प्रतिष्ठान (IRRI) बीच भएको यो सहकार्यले नेपालका कृषि वैज्ञानिकहरूको क्षमता अभिवृद्धि संगै प्रविधि विकासको लागि विशेष भुमिका खेल्ने र नेपालको कृषि विकासमा उदाहरणीय बन्ने विश्वास व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

उक्त ५ वर्षे परियोजनाले नेपालको धान अनुसन्धानको क्षेत्रमा नयाँ आयाम थप्ने छ । यो परियोजना नेपाल सरकारको आर्थिक सहयोगमा सन्चालन हुनेछ । परियोजना अन्तर्गत बर्णशंकर धानको समग्र प्रविधिको विकाश नेपालमै कृषि अनुसन्धान परिषद्का वैज्ञानिकहरूको अगुवाइमा गरिने छ । जसका लागि आवश्यक पर्ने विज्ञान, प्रविधि, क्षमता र सीपको हस्तान्तरण IRRI द्वारा हुने छ । यस परियोजनाले धानको बर्णशंकर जातहरूको विकास गर्न अत्याधुनिक प्रविधि जस्तै Molecular Assisted Breeding, Genomic Selection, Gene Discovery and Gene Mining जस्ता अनुसन्धानको तौर तरिकाहरूको भरपूर उपयोग गर्दै धान प्रजनन अनुसन्धानको प्रक्रियालाई छिटो छरितो प्रभावकारी र विश्वसनीय बनाउने छ । यस प्रकारको उच्च प्रविधि र नवीनतम सोचहरूको उपयोग गर्न सक्ने नेपाली कृषि वैज्ञानिकहरू यस परियोजना अन्तर्गत विकास गर्ने उद्देश्य समेत रहेको छ ।

यो परियोजनाले बर्णशंकर धानका बढी उत्पादनशिल, जलबायु अनुकूलित बर्णशंकर जातहरूको विकास तथा परिक्षण मार्फत व्यापक रूपमा व्यवसायिकरण गर्ने उद्देश्य राखेको छ । परियोजनाले बर्णशंकर जातको धानको क्षेत्र विस्तार गरी धानको आयात प्रतिस्थापन हुँदै आत्मनिर्भर बनाउन महत्वपूर्ण योगदान पुर्याउने छ । यस परियोजनाले बर्णशंकर धानको व्यवसायिकरणको लागि आवश्यक पर्ने जनशक्ति, प्रविधि, ज्ञान, सिप हस्तान्तरण गर्दै नेपाललाई धानमा आत्मनिर्भरता तर्फ उन्मुख गराउनेछ । यो परियोजनामा चलन चलितमा रहेको Three line hybrid उत्पादन प्रविधि संगै संगै Two line hybrid को नवीनतम प्रविधिलाई नेपालमा भित्र्याई जातिय विकास गरिनेछ । यस Two line hybrid प्रविधिको विशेषता भनेको यसमा बर्णशंकर वीउ उत्पादन गर्न दुई लाईन मात्र आवश्यकता पर्दछ जसले गर्दा प्रविधि बढी लागत प्रभावी र कम झन्झटिलो हुन्छ । वातावरणिय हिसाबले नेपालको पहाडी भुभाग यो प्रविधिको लागि उपयुक्त हुने हुनाले भविष्यमा नेपाल यो प्रविधिको लागि दक्षिण एसिया कै एउटा उपयुक्त केन्द्रको रूपमा विकास हुने देखिन्छ । यसको सामाजिक आर्थिक हिसाबले रणनीतिक महत्व रहेको छ ।